

Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit (2002). F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den kamp, A.M.C. Roest en R.J.M. Moolenaar (Bureau Driessen, Utrecht). Politie-wetenschap 5

Onderzoeksvraag

In hoeverre kunnen kenmerken van de sociale netwerken van allochtone jongeren een verklaring bieden voor de oververtegenwoordiging van allochtone jongeren in de criminaliteitscijfers en welke praktische consequenties heeft de beantwoording van deze vraag voor het optreden van de politie?

Methoden van onderzoek

- analyse criminaliteitsstatistieken
- literatuuronderzoek

Samenvatting

Het betreft een onderzoek naar de betekenis van sociale en criminele netwerken voor criminaliteit door allochtone jongeren. In het onderzoek wordt allereerst een overzicht gegeven van de oververtegenwoordiging van Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse jongens in de criminaliteitsstatistieken sinds 1985. Bij de Turkse jongens is deze oververtegenwoordiging het minst sterk (gemiddeld 1.5), bij Surinaamse jongens is hij 2.6, terwijl de oververtegenwoordiging van de Antilliaanse en de Marokkaanse jongens het hoogst is. Zij komen respectievelijk 3.4 en 4.0 keer vaker voor in allerlei criminaliteitsgegevens dan autochtone jongens.

Vervolgens is onderzocht, onder meer door een uitgebreide literatuurstudie, in hoeverre die hardnekkige, buitenproportionele betrokkenheid van allochtone jongeren bij criminaliteit te verklaren is vanuit hun deelname aan sociale en criminele netwerken.

Het is gebruikelijk deze hoge criminaliteit onder allochtone jongeren te wijten aan cultuurverschillen tussen het land van herkomst en de Nederlandse maatschappij en daaruit voortvloeiende aanpassings-problemen. Op basis van een inventarisatie van al het beschikbare onderzoek betwijfelen de onderzoekers echter of dergelijke cultuurverschillen wel een – belangrijke - rol spelen. Zo blijkt bijvoorbeeld dat juist de jongeren die zich sterk identificeren met de oorspronkelijke cultuur en die bijvoorbeeld streng islamitisch zijn, maar zelden crimineel zijn.

Volgens de onderzoekers moet de verklaring voor de hoge criminaliteit onder allochtone jongeren veeleer gezocht worden in de tekortkomingen van de sociale netwerken van de jongeren. Veel allochtone jongeren hebben een moeilijke relatie met hun ouders. Daardoor nemen zij slechts oppervlakkig deel aan het sociale netwerk dat uit familieleden bestaat. Dit sociale netwerk van de familieleden kan hen ook geen toegang bieden tot de Nederlandse maatschappij. Het milieu van herkomst biedt zo weinig bescherming tegen het risico om af te glijden in een criminele loopbaan.

Met de autochtone jongens, die ze op school of op het werk ontmoeten, hebben allochtone jongens, in het algemeen gesproken, ook niet veel intensieve contacten. Ze beschikken nauwelijks over een sociaal netwerk van autochtone jongeren (of autochtone volwassenen), die hen op een positieve wijze de weg zouden kunnen wijzen in de maatschappij. Wat overblijft zijn de vrij losse contacten op straat met jongens in een vergelijkbare positie. Dergelijke jongerengroepjes komen gemakkelijk in contact met wat oudere jongens die al crimineel actief zijn of met regelrechte criminele elementen. Bij gebrek aan 'normale' sociale contacten, met behulp waarvan ze een 'normale' loopbaan zouden kunnen opbouwen, rollen ze zo min of meer vanzelf de criminaliteit in.

De onderzoekers zijn dan ook sceptisch over een beleid dat de nadruk legt op overdracht van waarden en normen, bijvoorbeeld via het onderwijs. Het effect van normoverdracht zal minimaal zijn als er geen vruchtbare voedingsbodem is in de sociale netwerken van de allochtone jongeren. Normen zijn nu eenmaal slecht bestand tegen de sociale druk van de vrienden in het jongerengroepje. Een veel positiever effect verwachten de onderzoekers als de sociale netwerken van de allochtone jongeren, veel vaker dan momenteel, zowel uit allochtone als ook uit autochtone jongeren zouden bestaan. Het moet dan wel gaan om netwerken die geen, of zo min mogelijk, criminele elementen bevatten. Want frequente contacten daarmee vergroten immers de kans op een criminele carrière.

Het rapport wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen, die zowel betrekking hebben op het algemene beleid als de mogelijke rol en bijdrage van de politie om dit te bewerkstelligen.